

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

«ԿԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՄԱՎՈՐ ԱՃԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Կարևորելով կամավորի ինստիտուտի օրենսդրական կարգավորման անհրաժեշտությունը, այդուհանդերձ անընդունելի ենք համարում «Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծով առաջարկվող մի շարք կարգավորումները, որոնք խնդրահարույց են ոչ միայն անհարկի բարդեցված կարգավորման մեխանիզմների, այլև կամավորության ինստիտուտի զարգացմանն ու խթանմանը նպաստելու առումով:

Նախագծով առաջարկվող գերկարգավորումները ոչ թե օգնելու, այլ գործնականում խոչընդոտելու են կամավորների ներգրավումը և կամավորական աշխատանքի օգտագործումը կազմակերպությունների կողմից, իսկ անհատ անձանց հետ են պահելու կամավոր աշխատանքի նախաձեռնություններից՝ հաշվի առնելով որպես կամավոր հաշվառման/գրանցման և/կամ պայմանագիր կնքելու պահանջները: Սա գործնականում նշանակում է սահմանափակել կամավորականության ազատությունը և ինքնակազմակերպվելու անձանց հնարավորությունը: Ավելին՝ նախագծով կամավոր աշխատանքի պայմանագրի բովանդակությունը ծանրաբեռնված է ոչ էական պայմաններով, այդ թվում՝ պայմանագրի պայմանների փոփոխման և լուծման կանոնակարգումներով, որով կողմերին զրկում են պայմանագրի ազատությունից:

Բացի այդ, կամավորական աշխատանքի համար սահմանելով կոնկրետ ոլորտային ուղղվածություն և հասարակական նշանակություն, ըստ էության բացառել են գլոբալ առաքելություն և կանոնադրական նպատակներ ունեցող կազմակերպությունների համար կամավորներ ներգրավելու հնարավորությունը: Մինչդեռ օրենքի նախագծով առաջարկվող օրենսդրական կարգավորումները հիմնականում պետք է նպատակաուղղված լինեն կամավորի ինստիտուտի կայացմանը, կամավոր աշխատանքներին հասարակության լայն շերտեր ներգրավելու համար անհրաժեշտ նախապայմաններ սահմանելուն այն հաշվով, որ դրա նպատակը լինի ոչ միայն կամավորի աշխատանքի կարիքն ունեցողի, այլ նաև անձի՝ որպես կամավոր դրսևորվելու, իր հմտություններով պետքական լինելու պահանջմունքը և նոր հմտություններ ձեռք բերելու ցանկությունը բավարարելը:

Այս տեսանկյունից նախագիծը լուրջ վերանայման կարիք ունի, ուստի ստորև ներկայացված առաջարկները, որոշ խմբավորումներով, կարող են հիշյալ խնդրի մասնակի, բայց ոչ ամբողջական լուծում համարվել:

Ա) ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

1) Հոդված 3. Օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

Առաջարկություն - Նախագծի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի «կամավորական գործունեություն», «կամավոր աշխատանք», «կամավորական գործողություն (ակցիա)» հասկացությունների սահմանումներից հանել «հասարակական նշանակություն և (կամ) սոցիալական ուղղվածություն ունեցող» բառերը:

Հիմնավորում - Կամավորական գործունեության, կամավոր աշխատանքի և կամավորական գործողության (ակցիա)՝ նախագծով տրված սահմանումներով (հոդված 3, մաս 1) էականորեն ներառվել է կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի բովանդակությունը և կամավորականության փիլիսոփայությունն ընդհանրապես՝ սահմանափակելով «հասարակական նշանակությամբ և (կամ) սոցիալական ուղղվածությամբ: Կամավորական գործունեություն տերմինի համընդհանուր ընկալման բացակայության պատճառով կամավորության միասնական սահմանում գոյություն չունի, թեև մի շարք միջազգային մարմիններ, այդ թվում՝ ՄԱԿ-ը¹, ԵՄ-ն² և ԱՄԿ-ն³ փորձել են տալ որոշակի սահմանումներ: Թերևս, համընդհանուր կարելի է համարել ԱՄԿ-ի հետևյալ սահմանումը, «Կամավորական աշխատանքը՝ այն ժամանակահատվածն է, երբ անհատները անմիջականորեն կամ կազմակերպության միջոցով իրականացնում են չվճարվող, ոչ հարկադիր, անհատույց աշխատանք է, հոգուտ այլոց»⁴:

Կամավորական աշխատանքին վերագրելով «հասարակական նշանակություն և /կամ սոցիալական ուղղվածություն»՝ նախագիծն արհեստականորեն սահմանափակում է այն հասարակական կազմակերպությունների կողմից կամավոր ներգրավելու հնարավորությունը, որոնց կանոնադրական նպատակներն ուղղված են ոչ թե կոնկրետ սոցիալական խնդիրների լուծմանը, այլ, օրինակ՝ հանրային քաղաքականությունների բարելավմանը, ժողովրդավարության կայացմանը և այլն:

¹ United Nations Volunteers, 1999: “Volunteering can be defined broadly as the non-profit, non-wage and noncareer contributions of individuals for the well-being of their neighbours, community or society at large.”

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32010D0037>

³ International Labor Organization, Manual on the Measurement of Volunteer Work, 2011. <http://www.ifrc.org/docs/IDRL/Volunteers/ILO%20Manual%20on%20Measurement%20of%20the%20Volunteer%20Work.pdf>

⁴ http://ecnl.org/dindocuments/481_Belarus%20volunteering%20paper%202014.pdf

2) Հոդված 6. Կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հիմնական բնագավառները և (կամ) աշխատանքները

Առաջարկություն - Նախագծի 6-րդ հոդվածը հանել:

Հիմնավորում - Որևէ իրավաչափ նպատակ չի հետապնդում կամավորական գործունեության բնագավառների և (կամ) աշխատանքների շրջանակի սահմանումը, ինչը նշանակում է, որ կամավորի համար գծվում է գործունեության խիստ որոշակի, սահմանափակ շրջանակ: «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքով ավելի ազատական կարգավորումներ են նախատեսված ՀԿ-ների՝ կամավոր ներգրավելու համար, այն է՝ ՀԿ-ն իր աշխատանքում կարող է ներգրավել կամավոր՝ անկախ գործունեության բնույթից: Այս տրամաբանությամբ նախագիծը պետք է սահմանի ոչ թե բնագավառները, որտեղ թույլատրելի է կամավոր աշխատանքը, այլ՝ որտեղ թույլատրելի չէ, որպես բացառություն՝ հիմք ընդունելով ոլորտի բնույթը, անձի անվտանգությունը և այլն:

Բ) ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

3) Հոդված 15. Կամավորական կազմակերպության պարտականությունները

Առաջարկություն - Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 16-րդ և 17-րդ կետերը հանել:

Հիմնավորում - Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 16-րդ և 17-րդ կետերով սահմանված են կամավորական կազմակերպության հաշվետվողականության մի շարք պահանջներ, որոնք խիստ են և չհիմնավորված: Այսպես՝ օրինակ, նախատեսված է՝ «մինչև յուրաքանչյուր տարվա փետրվարի 15-ը սահմանված կարգով լիազոր մարմին ներկայացնել նախորդ տարվա իր գործունեության մասին տարեկան հաշվետվությունը» (հոդված 15, մաս 1, 16 ենթակետ), և «յուրաքանչյուր տարվա ավարտից հետո՝ եռամսյա ժամկետում իր կամավորական գործունեության վերաբերյալ տեղեկատվություն հրապարակել զանգվածային լրատվության միջոցներով» (հոդված 15, մաս 1, 17 ենթակետ): Նույն նախագծով սահմանված է, որ ոչ առևտրային կազմակերպություն համարվող կամավորական կազմակերպությունը կարող է ստեղծվել հասարակական միավորման, հիմնադրամի կամ օրենքով նախատեսված այլ ձևերով (հոդված 10, մաս 1), իսկ համապատասխան օրենքներով (Հիմնադրամների մասին օրենք, ՀԿ օրենք և այլն) արդեն իսկ առկա են հաշվետվողականության և թափանցիկության ապահովման մեխանիզմներ: Հետևաբար՝ միայն կամավոր ունենալու հանգամանքով պայմանավորված ևս մեկ անգամ հաշվետվություն ներկայացնելը կամ այն ՉԼՄ-ում հրապարակելը նշանակում է կրկնակի հաշվետվողականություն, ինչը նաև լրացուցիչ և անհիմն բեռ է կազմակերպության համար:

Նույնը վերաբերում է նաև կամավոր ներգրավող կազմակերպությունների պարտականությունները սահմանող Նախագծի 17-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ և 10-րդ ենթակետերին, որոնք ևս առաջարկվում է հանել:

4) Հոդված 25. Կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի կնքման կարգը

Առաջարկություն - Նախագծի 25-րդ հոդվածով սահմանել շաբաթական կամ ամսական առավելագույն ժամաքանակ, որից հետո կամավոր աշխատանքի պայմանագիր կնքելը դառնում է պարտադիր:

Հիմնավորում - Նախագծով սահմանված է, որ կամավորի և կամավորական կազմակերպության կամ կամավորի և կամավոր ներգրավող կազմակերպության կամ կամավորական կազմակերպության և կամավոր ներգրավող կազմակերպության միջև պետք է կնքվի կամավոր աշխատանքի պայմանագիր, սակայն որևէ նվազագույն ժամաքանակ նախատեսված չէ, ինչը նշանակում է, որ անգամ 1-ժամյա կամավոր աշխատանքի համար կազմակերպությունը պարտավոր է պայմանագիր կնքել և կատարել դրանից բխող գրանցման պարտականությունները: Հարկ է նկատել, որ ՀԿ օրենքն ամրագրել է հետևյալը՝ եթե կամավորի աշխատանքի տևողությունը գերազանցում է շաբաթական 20 ժամը, ապա կազմակերպությունը կամավորների հետ կնքում է կամավոր աշխատանքի պայմանագիր: Ընդ որում, այս մոտեցումն օրենքում ամրագրվել է միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքում, օրինակ՝ Մոլդովայում նախատեսված է կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագիր կնքել ամսական 20 ժամ և ավելի աշխատանքի դեպքում, Սերբիայում՝ շաբաթական 10 ժամ և ավելի, Մակեդոնիայում ամսական 40 ժամ և ավելի և այլն:⁵

Գ) ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

5) Հոդված 2, հոդված 15, հոդված 17

Առաջարկություններ

1. Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասից հանել ««Արխիվային գործի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով,» բառերը:

⁵ http://ecnl.org/dindocuments/481_Belarus%20volunteering%20paper%202014.pdf

2. Նախագծի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 18-րդ և 17-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետերից հանել «և արխիվացնել» բառերը:

3. «Արխիվային գործի մասին» ՀՀ օրենքում լրացում կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծը փաթեթից հանել:

Հիմնավորում - «Արխիվային գործի մասին» օրենքի կարգավորումները վերաբերում են միայն պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, ինչը նշանակում է, որ ոչ պետական կազմակերպությունները չունեն օրենսդրական պարտավորություն արխիվացնելու իրենց գործունեությանը վերաբերող փաստաթղթերը: Սակայն այս նախագծի կարգավորմամբ, եթե ՀԿ-ն կամ ոչ պետական միավորումը ներգրավում է կամավորների, ապա պարտավոր է կամավորական գործունեության և կամավոր աշխատանքի հետ կապված հարաբերությունները կարգավորելու նպատակով ընդունել ներքին և անհատական իրավական ակտեր, ինչպես նաև իր ընդունած ներքին և անհատական իրավական ակտերը պահպանել, հաշվառել և արխիվացնել Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Հարկ է նկատել, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 5-րդ հոդվածը և դրանից բխող ՀՀ կառավարության 1882-Ն և 1146-Ն որոշումները, կարգավորելով գործատուի ներքին և անհատական իրավական ակտերի ընդունման, հաշվառման և հրապարակման հետ կապված հարաբերությունները, այդուհանդերձ չեն նախատեսում այդ ակտերի արխիվացման պահանջ: Այսինքն՝ ոչ պետական մարմինները անգամ աշխատողների անձնական գործերի վարման դեպքում ներքին և անհատական իրավական ակտերն արխիվացնելու պարտավորություն չունեն, մինչդեռ նախագծի հեղինակները փորձել են գերազնահատել կամ գերկարգավորում տալ կամավորների հետ կապված հարաբերություններին:

6) Հոդված 32. Հաշվառման մատյանը

Առաջարկություն - Նախագծի 32-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված տեղեկատվության ծավալը կրճատել՝ խուսափելու համար պայմանագրի բովանդակության կրկնությունից:

Հիմնավորում - Նախագծի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն կամավորական կազմակերպությունը, ինչպես նաև կամավոր ներգրավող կազմակերպությունը՝ կամավորներին ինքնուրույն ներգրավելու դեպքում կամավորների համար վարում է հաշվառման մատյան: Նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված է հաշվառման մատյանում վարվող տեղեկատվությունը, որը բովանդակային առումով կրկնում է կամավոր աշխատանքի պայմանագրի վավերապայմանները:



Ընդհանուր դիտարկումներ

1. Նախագծով սահմանված «կամավորական գործունեություն» և «կամավոր աշխատանք» տերմինները գրեթե նույնական ձևակերպում ունեն և դրանց սահմանազատումը հստակ ընկալելի չէ:
2. Կամավոր աշխատանքի մասին պայմանագրի բովանդակությունը ծանրաբեռնված է ոչ էական պայմաններով, անհրաժեշտ է պարզեցնել՝ սահմանելով միայն պարտադիր ամրագրման ենթակա նվազագույն պայմանները, իսկ մյուս՝ ոչ էական պայմանները թողնել կողմերի պայմանավորվածությանը:
3. Կարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 41-րդ հոդվածում առաջարկվող լրացումը ընդունելի չէ, քանի որ 41-րդ հոդվածը վերաբերում է ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության և աշխատանքի իրավունքի նորմեր պարունակող այլ իրավական ակտերի պահանջները խախտելուն: Հիշյալ իրավական ակտերով կարգավորվում են գործատու-աշխատող հարաբերությունները, դրանք որևէ աղերս չունեն կամավորական աշխատանքի հետ կապված հարաբերությունների կարգավորման հետ: Առավել նպատակահարմար ենք համարում ՎԻՎ օր-ում առանձին հոդվածի նախատեսումը այս նախագծի հետ կապված:

Կապմեց «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ

հակակոռուպցիոն կենտրոն» ՀԿ-ն

28.09.2017